

2. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. [The Constitution of Ukraine from 28.06.1996 № 254k / 96-VR]. (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 30, art. 141 [in Ukrainian].
3. Korchynskiy, O. I. (2019). Pravovi zasady orhanizatsii administratyvnoho sudochynstva v Ukraini [Legal bases of the organization of administrative proceedings in Ukraine]. *Candidate's thesis*. Lviv : Lviv Polytechnic National University [in Ukrainian].
4. Lisovyi kodeks Ukrainy vid 21.01.1994 № 3852-XII. (VVR) [Forest Code of Ukraine from 21.01.1994 № 3852-XII. (VVR)]. (1994). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 17, art. 99 [in Ukrainian].
5. Prykhodko, A. (2020). Katehoriino-poniatiine rozmezhuvannia administratyvno-pravovykh zasad ta pryntsyviv zapobihannia y protyidii koruptsii v Ukraini [Categorical-conceptual delimitation of administrative and legal bases and principles of prevention and counteraction of corruption in Ukraine]. *Modern scientific researches*, 11, P. 4, 88–95 [in Ukrainian].
6. Pro derzhavnu sluzhbu: Zakon Ukrainy vid 10.12.2015 № 889-VIII. [On civil service from 10.12.2015 № 889-VIII]. (2016). *Vidomosti Verkhovnoi Rady – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 4, art.43 [in Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro derzhavnu lisovu okhoronu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.09.2009 № 976 [On approval of the Regulations on state forest protection Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of September 16, 2009 № 976]. (2009). *Uriadovyi kurier – Government courier*, 172 [in Ukrainian].
8. Pro okhoronu zemel: Zakon Ukrainy vid 19.06.2003 № 962-IV. [On land protection from 19.06.2003 № 962-IV]. (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 39, art.349 [in Ukrainian].
9. Frolov, M. (2002). Okhorona zemel yak ekoloho-pravovyi imperativ zemelnogo zakonodavstva [Land protection as an ecological and legal imperative of land legislation]. *Visnyk Khmelnytskoho instytutu rehionalnoho upravlinnia ta prava – Bulletin of the Khmelnytsky Institute of Regional Management and Law*, 3, 73–79 [in Ukrainian].
10. Shyshka, R. (2015). Katehoriia «zasady» u pryvatnomu pravi [The category of "principles" in private law]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of Kyiv University of Law*, 2, 144-147 [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.3.3>

REGULACYJNO-PRAWNE ZAPEWNIENIE ŚWIADCZENIA USŁUG FINANSOWYCH PRZEZ SPÓŁDZIELNIE KREDYTOWE NA UKRAINIE

Viktor Basai

*aspirant Katedry Administracji Publicznej i Administrowania
Narodowej Akademii Spraw Wewnętrznych (Kijów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0003-1418-7535

Basai_Viktor@gmail.com

Adnotacja. Znaczenie artykułu polega na tym, że skuteczne funkcjonowanie gospodarki wymaga ciągłej mobilizacji, alokacji i redystrybucji zasobów finansowych między jej sferami i sektorami. Takie funkcje są wykonywane zarówno przez państwo, jak i przez rynek finansowy, który mobilizuje dobrowolne oszczędności i udziela pożyczek lub inwestycji, regulując sytuację finansową i gospodarczą kraju. W artykule podano pojęcie spółdzielni kredytowej jako nierentownej pozabankowej instytucji finansowej utworzonej na zasadach spółdzielczych poprzez połączenie osób fizycznych w celu zaspokojenia ich potrzeb finansowych, które uosabiają kombinację cech osoby prawnej i specyficznych cech (cech instytucji finansowej, nierentownego charakteru działalności, cech spółdzielni, cech podmiotu gospodarczego non-profit i organizacji pozabankowej), które łącznie określają jej rzeczywisty potencjał prawny i określają podstawy prawne jej działalności na rynku usług finansowych.

Słowa kluczowe: spółdzielnia kredytowa, usługi finansowe, obsługa prawna, pozabankowa instytucja finansowa.

REGULATORY AND LEGAL SUPPORT OF PROVISION OF FINANCIAL SERVICES BY CREDIT UNIONS IN UKRAINE

Viktor Basai

*graduate student of the Department of Public Administration
National Academy of Internal Affairs (Kyiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0003-1418-7535

Basai_Viktor@gmail.com

Abstract. The relevance of the article is that the effective functioning of the economy requires constant mobilization, distribution and redistribution of financial resources between its sectors and sectors. Such functions are performed both with the help of the state and with the help of the financial market, which mobilizes savings on a voluntary basis

and provides loans or investments, regulating the financial and economic situation of the country. The article presents the concept of a credit union as a non-profit non-bank financial institution formed on a cooperative basis by uniting individuals to meet their financial needs, which represent a combination of legal entity and specific features (financial institution, non-profit nature of the cooperative, features non-profit entity and non-banking institution), which together determine its real legal potential and determine the legal basis of its activities in the financial services market.

Key words: credit union, financial services, legal support, non-bank financial institution.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ КРЕДИТНИМИ СПІЛКАМИ В УКРАЇНІ

Віктор Басай

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування

Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-1418-7535

Basai_Viktor@gmail.com

Анотація. Актуальність статті полягає в тому, що ефективне функціонування економіки потребує постійної мобілізації, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів між її сферами й секторами. Такі функції виконуються як за допомогою держави, так і за допомогою фінансового ринку, який мобілізує заощадження на добровільних засадах і надає позички чи інвестиції, регулюючи фінансово-економічну ситуацію країни. У статті надано поняття кредитної спілки як неприбуткову небанківську фінансову установу, утворену на кооперативних засадах шляхом об'єднання фізичних осіб для задоволення їх фінансових потреб, які уособлюють поєднання ознак юридичної особи та специфічних ознак (ознак фінансової установи, неприбутковий характер діяльності, ознак кооперативу, ознак суб'єкту некомерційного господарювання та небанківської установи), які у сукупності і визначають її реальний правовий потенціал та визначено правові основи її діяльності на ринку фінансових послуг.

Ключові слова: кредитна спілка, фінансові послуги, правове забезпечення, небанківська фінансова установа.

Актуальність теми. Перехід України до соціально орієнтованої ринкової економіки передбачає створення конкурентоздатного фінансового сектору, який надає економіці країни необхідний обсяг фінансових ресурсів, забезпечуючи таким чином її розвиток. Ефективне функціонування економіки потребує постійної мобілізації, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів між її сферами й секторами. Такі функції виконуються як за допомогою держави, так і за допомогою фінансового ринку, який мобілізує заощадження на добровільних засадах і надає позички чи інвестиції, регулюючи фінансово-економічну ситуацію країни.

Виклад основного матеріалу. Використання фінансовими установами й іншими суб'єктами, що надають фінансові послуги, прогалин у чинному законодавстві задля власного збагачення за рахунок споживачів – явище, що нерідко спостерігається в нашому житті. Такі зловживання стають можливими, зокрема, через недосконалість відповідного поняттєвого апарату. Це зумовлює нагальну необхідність проведення наукових досліджень з метою оптимізації положень чинного законодавства України у сфері фінансових послуг (Солошкіна, 2013: 388).

Загальні правові засади щодо надання фінансових послуг, контроль за діяльністю суб'єктів фінансового ринку регламентує Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» (Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг, 2001). Згідно п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону, фінансова послуга – це операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів. Ключовим компонентом легальної дефініції, що розкриває сутність поняття фінансової послуги, є здійснення операцій з фінансовими активами.

Водночас визначення «фінансових активів» нормативно-правові акти не містять. Законодавець у п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону обмежується лише переліком об'єктів, що належать до фінансових активів (кошти, цінні папери, боргові зобов'язання та право вимоги боргу, що не належать до цінних паперів).

Законом України «Про адміністративні послуги» закріплено, що адміністративна послуга – результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону (Про адміністративні послуги, 2012). З огляду на таку термінологічну неточність, виникає необхідність у розмежуванні цих понять.

До законодавчих ознак фінансових послуг належать: 1) здійснення операцій із фінансовими активами, що пропонується вважати «учиненням фактичних та/або юридичних дій з фінансовими активами»; 2) дії з фінансовими активами провадять в інтересах третіх осіб (Денисенко, 2008: 58). Водночас наголошується на неконкретності цього формулювання, з чим ми цілком погоджуємося та пропонуємо передусім зважати на інтереси споживача фінансової послуги, а вже потім – можливих зацікавлених третіх осіб. Нагадаємо, що саме споживачів передбачено в Господарському кодексі України як окремих суб'єктів господарських правовідносин, що має досить важливе значення в контексті нормативного забезпечення захисту прав споживачів.

Натомість Н.В. Дроздова називає вже більший перелік характерних ознак фінансової послуги, що вирізняють її з-поміж інших послуг. Так, по-перше, фінансова послуга – це різновид діяльності відповідного суб'єкта господарювання, який надає послугу; по-друге, фінансова послуга належить до нематеріальних послуг; по-третє, фінансова послуга супроводжується відповідним рухом фінансових активів (грошових коштів, цінних паперів, боргових зобов'язань та прав вимоги боргу, що не має статусу цінних паперів, включаючи будь-які види лотерейних та інших подібних білетів, які передбачають видачу грошового або майнового виграшу); по-четверте, зазначений рух фінансових активів передбачає здійснення учасниками таких послуг відповідної фінансової операції (наприклад, торгівля фінансовими активами, залучення їх у депозит); по-п'яте, наявність професійного складу суб'єктів фінансових послуг, які надають таку послугу і здійснюють функцію фінансового посередництва (Дроздова, 2003: 162). Проте, на нашу думку, цьому переліку бракує таких важливих ознак фінансової послуги, як платність та унікальна мета її надання.

К.В. Масляєва, навпаки, наголошує на господарсько-правовому характері операцій з фінансовими активами. Аналізуючи такі риси фінансових послуг, як збереження реальної вартості фінансових активів та отримання прибутку, авторка доходить висновку, що збереження реальної вартості активів і є обов'язковою метою надання фінансових послуг, без чого стає неможливим досягнення іншої мети фінансової послуги – отримання прибутку. Вчена наголошує на неможливості розгляду обох зазначених цілей фінансової послуги як альтернативних, що передбачено в Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» (Масляєва, 2009: 6), з чим варто погодитись.

Отже, на підставі дослідження зв'язків фінансової послуги з іншими послугами, характеристики її основних ознак, а також урахування напрацювання науковців і наші власні висновки, надамо поняття фінансової послуги. *Фінансова послуга* – це господарська операція з грошовими коштами, цінними паперами та борговими зобов'язаннями, що здійснюється на платній або безоплатній основі банківськими або небанківськими фінансовими установами в інтересах замовників послуг – споживачів та можливих третіх осіб за власний рахунок фінансових установ, або за рахунок споживачів чи третіх осіб, або за рахунок грошових коштів, залучених від інших осіб, з метою збереження їх реальної вартості, а у випадках, передбачених договором, – отримання прибутку споживачем.

Вичерпний перелік видів фінансових послуг закріплено у ч. 1 ст. 4 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг». З урахуванням змін і доповнень до зазначеного Закону, унесених у 2015 році (Про внесення змін до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», 2015), можна констатувати, що нині законодавчо закріплено 14 видів фінансових послуг. Серед них, зокрема, управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю відповідно до Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю»; операції з іпотечними активами з метою емісії іпотечних цінних паперів і банківські та інші фінансові послуги, які надають відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність».

Як відомо, кредитні спілки виникли як реакція на потребу в наданні швидких, недорогих і водночас конкурентоспроможних фінансових послуг. Забезпечення конкурентності фінансових послуг, що пропонуються кредитними спілками, можливе за однієї обставини – надійності та стійкості фінансового посередника (Луцишин, 2016: 135). Найголовнішою метою діяльності кредитних спілок є фінансовий і соціальний захист своїх членів за допомогою залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування, фінансової підтримки підприємницьких ініціатив і надання інших фінансових послуг (Гаврилова, Грешнікова, 2012: 93).

Кредитні спілки як суб'єкти адміністративного права в процесі реалізації своїх законних прав першочергово стикаються з публічними потребами та інтересами, які представляє суб'єкт публічної адміністрації. Відповідно, відбувається своєрідне зіставлення одних інтересів (приватних) з іншими (суто публічними), значно більшими за обсягом і значущими для суспільства. Якщо ці інтереси не суперечать один одному, відповідно до нормативних визначень, відбувається реалізація згаданих вище потреб у межах владно-управлінської діяльності або в інших формах державної діяльності, пов'язаних із нею, здійснення яких регламентоване нормами адміністративного права. І навпаки, коли зазначені вище групи інтересів не збігаються, вступають між собою у певні протиріччя, процес їх реалізації або взагалі припиняється, або відкладається до усунення причин, що лежать в основі цих суперечностей (Курінний, 2002: 75; Купрієнко, 2019: 132).

Згідно із Законом України «Про кредитні спілки», кредитна спілка створюється та функціонує на базі певного монолітного об'єднання людей відповідно до їх інтересів, спільної діяльності або компактного місця проживання. Завдяки кредитним спілкам особи, кооперуючи свої зусилля, ідеї та кошти, можуть отримати необхідні послуги значно дешевше, ніж якщо б кожен із них намагався діяти самостійно (Про кредитні спілки, 2001). Нормативно-правовою основою їх діяльності є ряд нормативно-правових актів, зокрема:

– Конституція України від 28 червня 1996 року; Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» № 2664-III від 12 липня 2001 року; Закон України «Про кредитні спілки» № 2908-III від 20 грудня 2001 року; Закон України «Про Національний банк України» № 679-XIV від 20 травня 1999 року; Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» № 755-IV від 15 травня 2003 року; Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-VIII від 21 грудня 2017 року; Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 липня 1999 року; Закон України «Про

споживче кредитування» № 1734-VIII від 15 листопада 2016 року; Постанова Правління Національного банку України від 05 жовтня 2021 року № 100 «Про затвердження Положення про інформаційне забезпечення фінансовими установами споживачів щодо надання послуг споживчого кредитування»; Постанова Правління Національного банку України від 30 березня 2021 року № 27 «Про затвердження Положення про визначення умов провадження діяльності з надання фінансових послуг, здійснення яких потребує відповідної ліцензії (ліцензійних умов)»; Постанова Правління Національного банку України від 11 лютого 2021 року № 16 «Про затвердження Правил розрахунку небанківськими фінансовими установами України загальної вартості кредиту для споживача та реальної річної процентної ставки за договором про споживчий кредит»; Постанова Правління Національного банку України від 01 лютого 2021 року № 12 «Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу у сфері державного регулювання діяльності на ринках небанківських фінансових послуг»; Порядок проведення внутрішнього аудиту (контролю) у фінансових установах, затверджений розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 05 червня 2014 року № 1772, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 30 липня 2014 року за № 885/25662; Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 04 листопада 2004 року № 2739 «Про встановлення виду державних цінних паперів, які можуть придбавати кредитні спілки», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 12 листопада 2004 року № 1444/10043; Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 02 серпня 2005 року № 4404 «Щодо визначення мети залучення кредитними спілками на договірних умовах кредитів банків, кредитів об'єднаної кредитної спілки, грошових коштів інших установ та організацій», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 22 серпня 2005 року № 916/11196 (зі змінами); Правила здійснення депозитних операцій для кредитних спілок та про внесення змін до деяких нормативно-правових актів, затверджені розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 30 грудня 2011 року № 821, (у редакції розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг 26 квітня 2016 № 908), зареєстровані в Міністерстві юстиції України 10 лютого 2012 року за № 211/20524 (зі змінами); Положення про Державний реєстр фінансових установ, затверджене розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 28 серпня 2003 року № 41 (у редакції розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 28 листопада 2013 року № 4368), зареєстроване в Міністерстві юстиції України 11 вересня 2003 року за № 797/8118 (зі змінами); Перелік внутрішніх положень та процедур кредитної спілки, затверджений розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 11 листопада 2003 року № 116, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 25 листопада 2003 року за № 1078/8399 (зі змінами); Порядок складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, затверджений розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 25 грудня 2003 року № 177, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 19 січня 2004 року за № 69/8668 (зі змінами); Постанова Правління Національного банку України від 25 червня 2020 року № 82 «Про правонаступництво Національного банку України в здійсненні державного регулювання та нагляду на ринках фінансових послуг»; Методичні рекомендації для кредитних спілок щодо проведення оцінки кредитоспроможності позичальників, затверджені розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 20.11.2018 № 2006 та ін.

На ринку фінансових послуг кредитні спілки, з огляду на їх кооперативну економічну природу, є середовищем узгодження інтересів її членів та безпосередньо кредитної спілки. У межах функціонування такого фінансового механізму кредитна спілка, з одного боку, накопичує фінансові ресурси, а з іншого – використовує їх для надання позичальникам. Таку діяльність можна охарактеризувати як самозабезпечення або ж самофінансування, що означено соціальною спрямованістю та високим рівнем відповідальності спілки перед своїми членами (Луцишин, 2016: 70).

Основним нормативно-правовим документом, що визначає організаційно-правові засади створення та діяльності кредитних спілок, їх об'єднань, права та обов'язки членів, є Закон України «Про кредитні спілки» (Про кредитні спілки, 2001). У ст. 1 Закону закріплено наступне поняття: «кредитна спілка – це неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки» (Про кредитні спілки, 2001). Таким чином, Закон надає кредитним спілкам принципово нового значення – не громадської, а неприбуткової організації, що відображає реальну природу кредитних спілок та їх соціальне призначення. Адже вони не мають на меті отримання прибутку, а основною метою їх діяльності є задоволення потреб членів кредитної спілки у наданні фінансових послуг.

Однак, Р.А. Слав'юк вважає, що кредитна спілка – це фінансовий кооператив, який одночасно є громадською та фінансовою організацією зі специфічною формою господарювання (Слав'юк, 2000). С. Грицай, А. Лаурікайнен вважають, що кредитна спілка – це небанківська (парабанківська) кредитно-ощадна установа кооперативного типу (Грицай, Лаурікайнен, 1999). На думку професора В. Гончаренка, кредитна спілка – це фінансово-кредитний кооператив, який є водночас громадською організацією та фінансовою установою, це специфічна форма господарювання у фінансовій сфері, яка має свої принципові ознаки. Із соціальної точки зору, кредитна спілка повинна забезпечити фінансову взаємодопомогу й економічний самозахист людей.

В організаційному відношенні – це громадська організація, побудована на демократичних принципах управління, в економічному – неприбуткова фінансова установа. А разом – це фінансово-кредитний кооператив (Гончаренко, 2008).

Наведене вище свідчить про відсутність єдності точок зору на те, що ж таке кредитна спілка – громадська організація, кооператив чи організація зі специфічною формою господарювання.

У більшості країн світу об'єднання людей з метою економічної взаємодопомоги, які одночасно мають ознаки громадського та господарського об'єднання, належать до кооперативних форм господарювання (Сич, Ільчук, Гавриленко, 2021: 95–99). Як громадська організація, кооператив відрізняється від інших громадських об'єднань тим, що його діяльність спрямована передусім на досягнення для своїх членів економічного ефекту від користування послугами кооперативу (а не політичного, соціального, культурного та іншого ефекту для суспільства чи певної групи, як це має місце в інших громадських організаціях). Від господарських організацій, які надають аналогічні послуги, кооператив відрізняється тим, що він є формою взаємодопомоги та самозахисту людей, його діяльність не спрямована на отримання прибутку, бо він надає послуги тільки своїм членам, які є його рівноправними власниками (Хома, Алексєєв, Тревого, Андрушко, 2015).

Кредитні спілки, залежно від рівня економічного розвитку і специфіки національного законодавства в кожній країні, мають свої особливості. В одних країнах – це невеликі установи, які надають обмежений набір фінансових послуг і майже не відрізняються від класичних моделей кооперативних операцій фінансової самопомоги населення, в інших – цілі фінансові системи, які, не поступаючись великим комерційним банкам, надають своїм членам (і фізичним, і юридичним особам) широкий спектр банківських послуг. У деяких країнах кредитні спілки є чимось середнім між банками та іншими фінансовими установами або одночасно існує кілька різновидів кредитних кооперативів (Сороківська, Бальянт, 2018: 58–63).

Переважає більшість кредитних кооперативів світу надає лише фінансові послуги, і лише в окремих державах вони виконують ще й інші фінансово-кредитні функції. Все залежить від рівня розвитку фінансової системи країни, традицій національного кооперативного руху, особливостей національного законодавства (Гончаренко, 2000).

Варто також звернути увагу на основні ознаки, які найяскравішим чином характеризують кредитні спілки з різних боків та відрізняють їх за конкретними особливостями від інших установ. Під юридичними ознаками розуміються характерні та нехарактерні особливості предмета чи явища, які визначають подібність свого носія до інших правових об'єктів, або відмінність від них. Виокремлення та аналіз основних ознак кредитних спілок дуже важливе для наукового дослідження сутності цих фінансових установ та для практичної діяльності з управління кредитними спілками. Правовий аналіз ознак, притаманних кредитним спілкам в Україні, як порівняно новому виду небанківських установ, дозволить отримати ґрунтовне уявлення про їх правову природу, соціальне призначення, особливості функціонування. До таких ознак можна віднести:

1) кредитна спілка – це юридична особа, і, відповідно, наділена всіма характерними ознаками, притаманними юридичним особам. Тобто, це організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку, наділена цивільною правосдатністю та дієздатністю. Вона має власне найменування, місцезнаходження, установчі документи, самостійний баланс, банківські рахунки, які відкриває і використовує згідно із законодавством у самостійно обраних банківських установах, а також печатку, штамп та бланки зі своїм найменуванням, власну символіку;

2) кредитна спілка – це фінансова установа. Тобто, це установа, яка відповідно до Закону України від 12 липня 2001 року «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», надає одну чи декілька фінансових послуг та яка внесена до відповідного реєстру в порядку, встановленому законом. За цією ознакою вона розташована на одному щабелі поряд з іншими фінансовими установами – банками, ломбардами, лізинговими компаніями, довірчими товариствами, страховими компаніями, установами накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційними фондами і компаніями та іншими юридичними особами, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг;

3) кредитна спілка – це неприбуткова організація. Ця ознака є досить незвичною для організації, основним видом діяльності якої є надання фінансових послуг, тому і виникає маса питань та непорозумінь у пересічних громадян, науковців, контролюючих органів з цього приводу;

4) кредитна спілка – це кооператив, тобто, це юридична особа, утворена фізичними особами, які добровільно об'єдналися на основі членства для ведення спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення своїх економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування. Кредитні спілки надають фінансові послуги лише своїм членам, кожен з яких є її співвласником. Всі члени спілки є рівноправними. У кредитних спілках немає поняття засновників та статутного фонду. Управління кредитною спілкою здійснюється відповідно до принципів демократичного самоуправління. Найвищим органом управління спілкою є загальні збори членів, які вирішують найбільш важливі стратегічні питання діяльності кредитної спілки. Загальні збори обирають з числа членів спостережну раду (яка виконує функції загальних зборів між їх скликаннями), ревізійну комісію (яка здійснює контроль за фінансово-господарською роботою кредитної спілки), кредитний комітет (який реалізовує кредитну політику спілки) та правління (що здійснює поточне управління кредитною спілкою);

5) кредитна спілка – це суб'єкт некомерційного господарювання. Господарський кодекс України за ознакою мети виділяє два види господарської діяльності – з метою одержання прибутку (комерційна господарська

діяльність) та без мети одержання прибутку (некомерційна господарська діяльність) (Господарський кодекс України, 2003). Кредитна спілка здійснює самостійну систематичну господарську діяльність, спрямовану на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку. Кредитна спілка не займається жодною іншою господарською діяльністю крім надання кредитних і ощадних послуг своїм членам. Ця ознака зумовлена тим, що діяльність кредитної спілки як організації, яка не має на меті отримання прибутку, спрямована власне на надання конкретних послуг, що і визначає її вузьку спеціалізацію щодо можливих напрямів використання акумульованих за рахунок заощаджень членів фінансових ресурсів;

б) кредитна спілка – це небанківська установа.

Саме поєднання цих шести правових ознак обумовлюють унікальну правову природу кредитних спілок.

Таким чином, кредитна спілка – це неприбуткова небанківська фінансова установа, утворена на кооперативних засадах шляхом об'єднання фізичних осіб для задоволення їх фінансових потреб. Вони уособлюють поєднання ознак юридичної особи та специфічних ознак (ознак фінансової установи, неприбутковий характер діяльності, ознак кооперативу, ознак суб'єкту некомерційного господарювання та небанківської установи), які у сукупності і визначають її реальний правовий потенціал.

Список використаних джерел:

1. Гаврилова Н.В., Грешнікова М.О. Перспективи розвитку кредитних спілок в Україні. *Наукові записки Кіровоградського національного технічного університету*. 2012. Вип. 12. Ч. 1. С. 91–96.
2. Гончаренко В.В. Кредитні спілки в системі суб'єктів фінансового ринку. *Банківська справа*. 2008. № 4. С. 24–29.
3. Гончаренко В.В. Кредитні спілки і кооперативні банки та особливості їх розвитку в Україні. *Вісник Національного банку України*. 2000. С. 47–50.
4. Господарський кодекс України: Закон від 16 січ. 2003 р. № 436-IV.
5. Грицай С., Лаурікайнен А. Кредитні спілки як форма соціально – економічного розвитку. *Нова політика*. 1999. № 1. С. 60–63.
6. Денисенко Б.В. Банківська послуга як фінансово-правова категорія. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2008. Вип. 79. С. 55–58.
7. Дроздова Н.В. Загальні аспекти договору про надання фінансових послуг. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2003. № 52. С. 161–163.
8. Купрієнко В.М. Кредитні спілки на ринку фінансових послуг України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2019. № 42. С. 130–134
9. Курінний Є.В. Адміністративне право України: тенденції трансформації в умовах реформування : навч. посіб. Дніпропетровськ, 2002. 92 с.
10. Луцишин О.О. Кредитні спілки на ринку фінансових послуг України: проблеми та пріоритети розвитку. *Світ фінансів*. 2016. № 8. С. 135–139.
11. Масляєва К.В. Господарсько-правове забезпечення функціонування ринку фінансових послуг в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Харків, 2009. 20 с.
12. Про адміністративні послуги : Закон України від 6 верес. 2012 р. № 5203-VI.
13. Про внесення змін до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» : Закон України від 15 січ. 2015 р. № 123-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/123-19>
14. Про кредитні спілки : Закон України від 20 груд. 2001 р. № 2908-III.
15. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12 лип. 2001 р. № 2664-III.
16. Сич Є., Ільчук В., Гавриленко Н. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 428 с.
17. Слав'юк Р.А. Кооперативні кредитні установи у фінансовому забезпеченні розвитку аграрного бізнесу. *Фінанси України*. 2000. № 2. С. 96–103.
18. Солошкіна І.В. Фінансові послуги як правова категорія: поняття, суттєві сторони та інші ознаки. *Форум права*. 2013. № 4. С. 388–394.
19. Сороківська З.К., Баянт Г.Р. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 208 с.
20. Хома І.Б., Алексєєв І.В., Тревого Л.С., Андрушко Н.І. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Л. : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2015. 247 с.

References:

1. Havrylova, N.V., Hreshnikova M.O. (2012). Perspektyvy rozvytku kredytnykh spilok v Ukraini [Prospects for the development of credit unions in Ukraine]. *Naukovi zapysky Kirovohrads'koho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu*. Vyp. 12. Ch. 1. pp. 91–96. [in Ukrainian].
2. Honcharenko, V.V. (2008). Kredytni spilky v systemi subiektiv finansovoho rynku [Credit unions in the system of financial market participants]. *Bankivska sprava*. № 4. pp. 24–29. [in Ukrainian].
3. Honcharenko, V.V. (2000). Kredytni spilky i kooperatyvni banky ta osoblyvosti yikh rozvytku v Ukraini [Credit unions and cooperative banks and features of their development in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*. Pp. 47–50. [in Ukrainian].
4. Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Economic Code of Ukraine]: Zakon vid 16 sich. 2003 r. № 436-IV. [in Ukrainian].
5. Hrytsai, S., Laurikainen, A. (1999). Kredytni spilky yak forma sotsialno – ekonomichnoho rozvytku [Credit unions as a form of socio – economic development]. *Nova polityka*. № 1. Pp. 60–63. [in Ukrainian].

6. Denysenko, B.V. (2008). Bankivska posluha yak finansovo-pravova katehoriia [Banking service as a financial and legal category]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. Vyp. 79. Pp. 55–58. [in Ukrainian].
7. Drozdova, N.V. (2003). Zahalni aspekty dohovoru pro nadannia finansovykh posluh [General aspects of the financial services agreement]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. № 52. Pp. 161–163. [in Ukrainian].
8. Kupriienko, V.M. (2019). Kredytne spilky na rynku finansovykh posluh Ukrainy [Credit unions in the financial services market of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Seriiia «Iurysprudentsiia». № 42. Pp. 130–134. [in Ukrainian].
9. Kurinnyi, Ye.V. (2002). Administratyvne pravo Ukrainy: tendentsii transformatsii v umovakh reformuvannia [Administrative law of Ukraine: tendencies of transformation in the conditions of reforming]: navch. posib. Dnipropetrovsk. 92 p. [in Ukrainian].
10. Lutsyshyn, O.O. (2016). Kredytne spilky na rynku finansovykh posluh Ukrainy: problemy ta priorytety rozvytku [Credit unions in the financial services market of Ukraine: problems and development priorities]. *Svit finansiv*. № 8. Pp. 135–139. [in Ukrainian].
11. Masliaieva, K.V. (2009). Hospodarsko-pravove zabezpechennia funktsionuvannia rynku finansovykh posluh v Ukraini [Economic and legal support for the functioning of the financial services market in Ukraine]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.04. Xarkiv. 20 p. [in Ukrainian].
12. Pro administrativni posluhy [About administrative services]: Zakon Ukrainy vid 6 veres. 2012 r. № 5203-VI. [in Ukrainian].
13. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro finansovi posluhy ta derzhavne rehuliuвання ryнкiv finansovykh posluh» [On Amendments to the Law of Ukraine “On Financial Services and State Regulation of Financial Services Markets”]: Zakon Ukrainy vid 15 sich. 2015 r. № 123-VIII. [in Ukrainian].
14. Pro kredytne spilky [About credit unions]: Zakon Ukrainy vid 20 hrud. 2001 r. № 2908-III. [in Ukrainian].
15. Pro finansovi posluhy ta derzhavne rehuliuвання ryнкiv finansovykh posluh [On financial services and state regulation of financial services markets]: Zakon Ukrainy vid 12 lyp. 2001 r. № 2664-III. [in Ukrainian].
16. Sych, Ye., Ilchuk, V., Havrylenko, N. (2021). Rynok finansovykh posluh [Financial services market]: navch. posib. Kyiv : Tsentri uchbovoi literatury. 428 p. [in Ukrainian].
17. Slaviuk, R.A. (2000). Kooperativni kredytne ustanovy u finansovomu zabezpechenni rozvytku ahrarnoho biznesu [Cooperative credit institutions in financial support of agrarian business development]. *Finansy Ukrainy*. № 2. Pp. 96–103. [in Ukrainian].
18. Soloshkina, I.V. (2013). Finansovi posluhy yak pravova katehoriia: poniattia, suttievi storony ta inshi oznaky [Financial services as a legal category: concepts, significant aspects and other features]. *Forum prava*. № 4. pp. 388–394. [in Ukrainian].
19. Sorokivska, Z.K., Balian, H.R. (2018). Hroshovo-kredytne systemy zarubizhnykh krain [Monetary systems of foreign countries]: navch. posib. Ternopil : TNEU. 208 p. [in Ukrainian].
20. Khoma, I.B., Aleksieiev, I.V., Trevoho, L.S., Andrushko, N.I. (2015). Rynok finansovykh posluh [Financial services market]: navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakl. L. : Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». 247 p. [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.3.4>

STATUS PRAWNY I CECHY DZIAŁALNOŚCI POSTERUNKOWYCH POLICJI NA UKRAINIE

Oleh Bashchuk

aspirant Katedry Prawa Policyjnego

Narodowej Akademii Spraw Wewnętrznych (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0001-9121-8485

e-mail: Oleh_Bashchuk@ukr.net

Adnotacja. W artykule omówiono istotę statusu administracyjnoprawnego posterunkowych policji, obejmującego kompleks konkretnie określonych subiektywnych praw i obowiązków, które są przypisane odpowiednim podmiotom przez normy prawa administracyjnego. Należy zauważyć, że specyfika takiego statusu zależy od udziału policjantów w stosunkach publicznych, wynikających ze świadczenia usług policyjnych na jasno określonym terytorium w zakresie bezpieczeństwa publicznego i porządku, ochrony praw i wolności człowieka, interesów społeczeństwa i państwa, przeciwdziałania przestępczości i tym podobne. Ujawniono cechy regulacji prawnej działalności posterunkowego policji przeprowadzonej przez szereg aktów prawnych, wśród których fundamentalne są Konstytucja Ukrainy, Ustawa Ukrainy “O Narodowej Policji”, a także szereg specjalnych aktów prawnych. Podsumowano, że zasadniczą nowością w ich działalności jest normatywna definicja podstawowego zadania, a mianowicie świadczenie usług policyjnych.

Słowa kluczowe: status administracyjnoprawny, posterunkowi policji, regulacje prawne, prawa i wolności obywateli, uprawnienia publiczno-usługowe, wspólnoty terytorialne.